

مدل های جغرافیای انسانی

مدلسازی در جغرافیای طبیعی

مؤلفان:

دکتر رحمت اله منشی زاده

سید محمد رضا زاده

آرش قربانی سپهر

سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور : مدل‌های جغرافیای انسانی، مدلسازی در جغرافیای طبیعی.
مشخصات نشر : تهران: نیاک، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری : ۱۲۴ ص. جدول، نمودار، ۲۹ × ۲۲ س.م.
شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۶۵۶۵-۱۶-۳
وضعیت فهرست‌نویسی : فپای مختصر.
یادداشت : فهرست‌نویسی کامل این اثر در نشانی <http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است.
شناسه افزوده : رضازاده، سید محمد، ۱۳۶۸ -
شناسه افزوده : قربانی‌سیهر، آرش، ۱۳۲۷ -
شماره کتابشناسی ملی : ۳۸۲۵۴۳۲

مدل‌های جغرافیای انسانی، مدلسازی در جغرافیای طبیعی

تألیف کنندگان	دکتر رحمت‌الله منشی‌زاده، سید محمد رضازاده، آرش قربانی‌سیهر
چاپ اول	۱۳۹۵
شمارگان	۱۰۰۰ نسخه
چاپ و صحافی	توکل
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۶۵۶۵-۱۶-۳
قیمت	۱۸/۰۰۰ تومان

نشر نیاک: تهران، میدان انقلاب، ابتدای خیابان آزادی، نرسیده به جمالزاده جنوبی، پلاک ۳۸، واحد ۷
تلفن: ۰۹۳۹۱۴۸۲۸۸۲ - ۶۶۴۳۳۰۸۵

«فهرست مطالب»

بخش اول: مدل‌های جغرافیای انسانی

مقدمه	ز
۱. مدل‌سازی و مدل‌های جغرافیایی	۱
۲. فواید و اهمیت مدل‌های جغرافیایی	۵
۳. مدل‌های جمعیتی در مطالعات جغرافیایی (نظریه‌ها و مدل‌ها)	۹
- مدل محاسبه نرخ رشد جمعیت	۱۳
- مدل آگاهی از روند تغییرات جمعیتی	۱۴
- مدل پیش‌بینی جمعیت	۱۴
- مدل دو برابر شدن جمعیت	۱۵
- مدل میانگین متحرک جمعیتی (Semi Average)	۱۶
- مدل همبستگی اسپرمن در مطالعات جمعیتی	۱۷
- مدل سری‌های زمانی (بازسازی و تصحیح داده‌های کمینگی)	۱۸
- مدل سه گوش جمعیتی (هرم ۳ گوش)	۱۹
- مدل توزیع جغرافیایی جمعیت	۲۲
- مدل مقایسه دو یا چند توزیع جمعیتی	۲۴
- مدل منحنی لورنز (مدل توزیع، تعادل و مقایسه دو متغیر)	۲۶
۴. مدل‌های نمایش تراکم نسبی جمعیت	۲۸
- مدل محاسبه اعداد طبیعی تراکم نسبی جمعیت	۲۸
- مدل محاسبه اعداد غیرطبیعی تراکم نسبی جمعیت	۳۰

۵. مدل تخصیص کاربریها براساس جمعیت ۳۱
۶. مدل های اقتصادی در مطالعات جغرافیایی ۳۲
- مدل ضریب مکانی (Location Quotient) ۳۳
- مدل طولی و عرضی ایزارد (مطالعه موردی : روستاهای شهرستان فیروزکوه) ۳۴
- مدل عملی مکان مرکزی فن تونن ۳۸
- مدل رایلی ۳۹
- مدل اقتصادی تراکم متوسط ساختمانی یا زمین ۴۰
- مدل اقتصادی سرانه مسکونی و تراکم خالص ۴۱
- مدل میزان پنج نوبتی گاتمن (مطالعه موردی : آبادی های شهرستان فیروزکوه) ۴۲
- مدل Z-Score (مطالعه موردی : شهرهای استان کرمان) ۴۵
- مدل Gravity (مطالعه موردی : دهستانهای شهرستان فیروزکوه، دوبروک) ۵۰
۷. مدل استراتژیک Swot (مطالعه موردی : محله شکوفه : منطقه ۱۴ شهر تهران) ۵۹
۸. مدل استراتژیک Qspm (مطالعه موردی : محله شکوفه : منطقه ۱۴ شهر تهران) ۶۷

بخش دوم: مدلسازی در جغرافیای طبیعی

۱. مدل‌سازی در جغرافیای طبیعی ۷۳
۲. موضوع و قلمرو مطالعه جغرافیای طبیعی ۷۵
۳. انواع مدل‌ها در جغرافیای طبیعی ۷۸
 - مدل سری‌های زمانی ۸۰
 - مدل نمایش متحرک طبیعی ۸۱
 - مدل‌های بیوفیزیکی در جغرافیای طبیعی ۸۲
 - مدل مانیتورینگ بهنگام در جغرافیای طبیعی ۸۲
۴. طراحی مدل در جغرافیای طبیعی با فناوری‌های جدید ۸۷
 - طراحی مدل‌های طبیعی با استفاده از کارتوگرافی رایانه‌ای ۸۸
 - طراحی مدل‌های طبیعی با استفاده از فناوری سنجش از دور ۸۹
 - طراحی مدل‌های طبیعی با استفاده از سیستم تعیین موقعیت جهانی (GPS) ۹۰
 - طراحی مدل‌های طبیعی با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی (GIS) ۹۳
۵. نتیجه‌گیری ۹۵
- پیوست ۹۷
- منابع و مآخذ ۱۰۶

مقدمه مؤلفان :

امروزه علم جغرافیا را روابط متقابل انسان و محیط و فعالیت‌های انسان در سیستم‌های فضایی می‌دانند. تعامل این علم با علوم طبیعی و دیگر رشته‌های دانشگاهی از یک‌سو و شکل‌گیری انقلاب کمی در دهه‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ از سوی دیگر، جغرافیا را از شیوه سنتی خارج ساخت و آن را در زمره تحقیقات علمی قرار داد و استفاده از اعداد و رقم و روشهای آماری را وارد مطالعات این علم نمود. با بکارگیری روشهای کمی و مدل‌های ریاضی در تحقیقات جغرافیایی جهت شناخت پدیده‌ها و بیان واقعیت‌های طبیعی و انسانی سیستم‌های فضایی، جغرافیا گام نوینی در راستای قانونمند شدن در پیش گرفت. از طرفی دیگر سیستم‌های فضایی و پدیده‌های جغرافیایی پیچیده‌تر از آن هستند که بتوان با مدل حقایق آنها را روشن نمود. مدل‌ها فقط می‌توانند به عنوان یک ابزار در توصیف و شناخت پدیده‌ها مفید واقع گردند.

به همین منظور جهت آشنایی متخصصین رشته جغرافیا (طبیعی و انسانی) با روشهای کمی و مدل‌های جغرافیایی به تهیه این مجموعه اقدام کرده‌اند.

کتاب حاضر در دو بخش نگاشته شده است. در بخش اول، با معرفی مدل‌های جغرافیای انسانی به خصوص در سه زمینه مطالعات جمعیتی، مطالعات اقتصادی و مطالعات استراتژیکی به همراه مطالعه موردی در برخی از مدل‌ها از جمله مدل *Swot*، مدل *Qspm*، مدل *Gravity* اشاره گردیده است. مدل‌های مشهور جمعیتی و مدل‌های مورد استفاده در مطالعات اقتصادی نیز در این بخش به طور مفصل مورد بررسی قرار گرفته‌اند. در بخش دوم کتاب به بحث مدلسازی در جغرافیای طبیعی پرداخته شده، ابتدا با شناخت جغرافیای طبیعی به انواع مدل‌های مورد نیاز در این علم اشاره گردیده است و در نهایت نقش

فناوری‌های جدید در طراحی مدل‌ها در جغرافیای طبیعی به طور کامل و مفصل مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

از اساتید راهنما و مشاوران محترم این کتاب در دانشگاه شهید بهشتی که در طول سال‌های متمادی برای مطالعات موردی همکاری داشتند، خصوصاً جناب آقای دکتر مظفر صرافی (هیأت علمی گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری)، سرکار خانم دکتر جمیله توکلی نیا (معاون آموزشی دانشکده علوم زمین و هیأت علمی گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری)، سرکار خانم دکتر زهره فنی (دانشیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری)، سرکار خانم دکتر ژیلا سجادی (دانشیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری)، جناب آقای دکتر محمد تقی رضویان (استاد گر، جغرافیا و برنامه ریزی شهری)، جناب آقای دکتر ناصر شفیعی ثابت (هیأت علمی گروه جغرافیا و برنامه ریزی روستایی)، جناب آقای دکتر حسن لشگری (دانشیار گروه جغرافیای طبیعی، آب و هواشناسی) و دیگر اساتید محترم (جناب آقای دکتر محمد رضا ثروتی، جناب آقای دکتر سید حسن صدفی، جناب آقای دکتر حسن اسماعیل زاده و ...) تشکر می‌شود. از جناب آقای علی اصغر لشگری، دانشجوی دکترا جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه شهید بهشتی که در تدوین این کتاب نیز همکاری داشتند تشکر می‌نمائیم.

از حمایت‌های معاونت فرهنگی و اجتماعی دانشگاه شهید بهشتی، تهران در چاپ این کتاب نهایت تقدیر و تشکر را داریم و امید است در چاپ بعدی کتاب نیز این حمایت‌ها تداوم یابد.

ادعایی نیست که مجموعه حاضر بی‌عیب و نقص و خالی از کاستی‌ها است لذا با طبع نظر از خوانندگان محترم تقاضا می‌شود با انتقادات و پیشنهادات سازنده، در رفع کاستی‌ها و هر چه بهتر شدن مجموعه حاضر در چاپ‌های بعدی یاری فرمایند.

دکتر رحمت اله منشی زاده، سید محمد رضازاده، آرش قربانی سپهر

بهار ۱۳۹۴